

Władysław Eustachy Stanisław Henoch

1913 – 2000

Władysław Eustachy Stanisław Henoch urodził się 18 lutego 1913 roku w Krzeszowicach pod Krakowem. Zmarł 4 stycznia 2000 roku w Ottawie. Harcerz morski, oficer 2 Korpusu, kawaler Orderu Virtuti Militari, geograf, glaciolog. Podróżnik i miłośnik przyrody.

Był synem Józefa Henocha, doktora praw i plenipotenta dóbr hr. Alfreda Potockiego, i Marii z Reklewskich, pochodzącej ze szlacheckiej rodziny powstańczej. Miał troje rodzeństwa: brata Józefa i siostry, Marię i Helenę. Wcześnie, bo w wieku lat pięciu, utracił matkę i był wychowywany przez ojca i ciotkę, Jadwigę Cybulską.

Wykształcenie

Uczeszczał do I Gimnazjum im. Bartłomieja Nowodworskiego w Krakowie, gdzie zdał maturę. Przed studiami zgłosił się do służby wojskowej i był skierowany do szkoły Podchorążych Rezerwy Artylerii we Włodzimierzu Wołyńskim. Po jej ukończeniu uzyskał stopień podporucznika artylerii. Wspominał ten okres jako dobrą szkołę życia i dyscypliny. Następnie studiował na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego, który ukończył w 1938 roku ze stopniem magistra geografii.

Przed wojną

Po studiach pracował na Uniwersytecie Józefa Piłsudskiego (Warszawskim), na Wydziale Humanistycznym, w Zakładzie Antropogeografii, pod kierunkiem profesora Bogdana Zaborskiego. Był również zatrudniony w Komisji Badań Wschodnich Województw i prowadził badania terenowe w Białymstoku.

Pod koniec 1938 roku dołączył do 5 osobowej załogi jachtu „Poleszuk” i z portu Dakar w Afryce rozpoczął podróż dookoła świata. Jak pisze we wspomnieniach, celem tej ekspedycji było

upublicznienie uzyskanego przez Polskę, w wyniku traktatu wersalskiego, dostępu do morza, nawiązanie kontaktu z rodakami i polskim harcerstwem na uchodźstwie, i prowadzenie badań naukowych. Nie wiedział, że już nigdy nie powróci do Polski, po wojnie dołączywszy do masy uchodźców, i że więcej nie zobaczy swojego ojca, który zmarł na krótko przed wojną.

Wojna

Rejs „Poleszuka”, wtedy na postoju w Chicago, został przerwany przez wybuch wojny. Z Chicago Władysław przedostał się przez Anglię do Francji, gdzie wstąpił do Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie jako podporucznik artylerii.

Brał udział w kampanii francuskiej i walczył na linii frontu pod Belfort w 2-giej Dywizji Strzelców w Thenzay. Po kapitulacji Francji, w czerwcu 1940 roku, zostaje wzięty do niewoli niemieckiej. Wraz z kolegą, por. Henrykiem Kożuchowskim, ucieka z niewoli, i przez Francję, Hiszpanię i Portugalię przedostaje się do Anglii. Tam przechodzi, późną jesienią 1940 roku, przygotowania do służby na froncie i naukę języka angielskiego.

W maju 1942 roku przyjeżdża do Palestyny i, w stopniu porucznika, wstępuje do 3-ciej Karpackiej Dywizji w 2-gim Korpusie Polskich Sił Zbrojnych na Środkowym Wschodzie. Jako oficer 3-go Karpackiego Pułku Artylerii Lekkiej 2 Korpusu gen. Andersa, bierze udział w kampanii włoskiej i w bitwie pod Monte Cassino.

17 maja 1944 roku, w drugim uderzeniu na Monte Cassino, dostaje zadanie wysuniętego obserwatora artylerii. Zostaje ranny odłamkami pocisku moździerza i fragmentami skały. Pomimo ran, bierze udział w ataku na klasztor następnego dnia, 18 maja.

W lipcu został odznaczony Srebrnym Krzyżem V klasy Orderu Virtuti Militari.

Pod koniec 1944 roku zostaje odwołany do Londynu, gdzie pracuje jako geograf w polskim Ministerstwie Informacji. W kwietniu 1945 roku zawiera związek małżeński z Eleanor Watson-Wemyss, którą poznał wcześniej w Szkocji, ucząc się języka angielskiego. Była to miłość od pierwszego wejrzenia i przetrwała lata wojny i rozłąki.

Kanada

Do Kanady przyjeżdża w 1948 roku, wraz z żoną i trójką małych dzieci. Osiedlili się na farmie koło Welland, w południowym Ontario. Oprócz obowiązków na farmie pracował fizycznie w fabrykach Atlas Steel i Stokes Rubber. Dziesięć lat później, za namową profesora Bogdana Zaborskiego (który również osiedlił się w Kanadzie) stara się, z powodzeniem, o pracę w rządzie federalnym w Geographical Branch, Department of Mines and Technical Surveys.

Po otrzymaniu pozycji geografa sprzedaje farmę i przenosi się wraz z rodziną do Ottawy. Bierze udział w ekspedycjach do King William Island, Mackenzie River Delta, Melville Island i Yukon, gdzie prowadzi badania w terenie. Opublikował szereg artykułów naukowych i map nieznanych dotąd terenów kanadyjskiej Arktyki i Sub-Arktyki.

W 1965 roku przeniósł się do nowo utworzonego Glaciology Division, Ministry of Environment, gdzie prowadził badania lodowców w Górach Skalistych. Ostatnim jego projektem była praca badawcza w rejonie lodowca Athabaska.

Przeszedł na emeryturę pod koniec lat 70-tych. Zajmował się wyrobami z cyny, miedzi, rzeźbiarstwem i fotografią. Napisał książkę autobiograficzną „One Man Many Lives”.

Był człowiekiem prawym i religijnym, przywiązany do rodziny i do Polski, dokąd posyłał środki na cele edukacyjne i ludziom w potrzebie. Czynny członek wielu polonijnych organizacji (PINwK, SPK, SIP i innych), przez wiele lat pełnił funkcję wiceprezesa Kongresu Polonii Kanadyjskiej w Ottawie. Był też długoletnim parafianinem kościoła św. Jacka Odrowąża.

Odnaczenia, nagrody, wyróżnienia

Był odznaczony Srebrnym Krzyżem V Klasy Orderu Virtuti Militari, Krzyżem Walecznych, Krzyżem Monte Cassino, oraz brytyjskimi odznaczeniami wojennymi: 1939-45 War Star, Italy Star, Defence Medal i Army Medal.

Publikacje

W. E. S. Hensch opublikował m.in.:

Postglacial marine submergence and emergence of Melville Island, NWT (Geographical bulletin 1964. no. 22, p. 105-126 maps. graphs, table, illus.)

Preliminary geomorphological study of newly discovered Dorset culture site on Melville Island, NWT (Arctic 1964. v. 17 no. 2, p. 119-125, map, illus.)

Rodzina

Władysław i Eleanor doczekali się ośmiorga dzieci. Jeden z ich synów, Peter, zmarł przedwcześnie. Rodzina, mimo że rozszkana po całej Kanadzie, spotykała się regularnie na Boże Narodzenie, Wielkanoc i Thanksgiving, zaś 50-lecie ślubu rodziców celebrowały wszystkie dzieci i wnuki.

Bibliografia

W. E. S. Hensch, *One Man Many Lives*, Canadian Polish Research Institute, Toronto, Ontario, Canada.

Aleksander Maciej Jabłoński, *Władysław Eustachy Stanisław Hensch 1913-2000*, manuskrypt, Ottawa, 2010.

Strona internetowa Stowarzyszenia Polskich Kombatantów koło nr 8 w Ottawie, http://www.spkottawa.ca/polski/spk_ludzie.html.

Zdjecie okładki książki *One Man Many Lives* pochodzi ze strony internetowej Canadian Polish Research Institute, http://www.canadianpolishinstitute.org/publications/publications_g-h.html.

/MJD/
© Oskar Halecki Institute in Canada 2017